

Naše rodinné striebro

Každý druhý rok môžete v Bratislave objavovať čarovný svet obrázkov z detských kníh z celého sveta. Bienále ilustrácií Bratislava je totiž jedinečnou akciou, aká vo svete nemá obdoby, vystavujú sa na nej originály. „Zasielanie ilustrácií do súťaže online by znamenalo vážnu zmenu charakteru a degradáciu úrovne BIB,“ tvrdí **PhDr. ZUZANA JAROŠOVÁ (68), generálna komisárka BIB a predsedníčka Medzinárodného komitétu BIB. Čo sa stalo pred vyše päťdesiatimi piatimi rokmi a komu sa podaril husársky kúsok? Prečo BIB nemôže len tak zaniknúť? Ako na bienále vplýva digitalizácia?**

■ **Bienále ilustrácií Bratislava je svojim spôsobom fenomén. Prvýkrát sa konalo v roku 1967 a prežilo i Bratislavskú lýru, ktorá vznikla rok pred ním. Kto stál pri jeho zrode?**

Okrem bienále prežili z ďalších medzinárodných kultúrnych podujatí už len BHS (tradíciu súčasného festivalu Bratislavských hudobných slávností založil otvárací koncert 24. mája 1950, pozn. red.). Československo bolo v šesťdesiatych rokoch krajinou za železnou oponou. A naši ilustrátori nemali možnosť konfrontovať sa s tým, čo sa deje v zahraničí. Iba príležitostne na nejakých medzinárodných knižných veľtrhoch. Možnosti vycestovať von boli minimálne a rovnako ani zahraniční vydavatelia nepoznali našich ilustrátorov a spisovateľov. Vo vydavateľstve Mladé letá sa v polovici 60. rokov stretla skupinka vášnivých zanietencov, Ján Švec, Ladislav Nesselman, Blanka Votavová a ďalší, ktorí pod vedením JUDr. Dušana Rolla (vyštudovaný právnik, slovenský spisovateľ, pozn. red.) rozmýšľali, čo sa dá spraviť, aby sa naši ilustrátori detských kníh dostali do sveta. Mali sme totiž výborných ilustrátorov detských kníh, väčšina z nich študovala u profesora Vincenta Hložníka na VŠVU. Motivácia bola jasná: Keď my nemôžeme ísť do sveta, pozvime svet k nám!

Foto: archív BIB

▼ **Zasadnutie Medzinárodnej poroty BIB 1967 - sprava predseda Adolf Hoffmeister, Dušan Roll, Hans Halbey, Jo Tenfjord, Bettina Hurliman a Maurice Sendak.**

■ **Lenže vymyslieť niečo také za minulého režimu nebolo len tak.**

Dušan Roll mal široké medzinárodné kontakty. Oslovil Richarda Bambergera (rakúsky literárny vedec a autor, pozn. red.), vtedajšieho prezidenta IBBY UNESCO (Medzinárodná únia pre detskú knihu, pozn. red.) a radil sa s ním, akých ľudí by mal v zahraničí osloviť a ktoré osobnosti by mohli pomôcť zorganizovať niečo ako BIB. Prvé zasadnutie Medzinárodného komitétu BIB sa konalo v Bratislave v roku 1966. Stretlo sa tu vyše dvadsaťpäť renomovaných odborníkov z celého sveta,

„Keď my nemôžeme ísť do sveta, pozvime svet k nám!“

aby spoločne vypracovali štatút BIB, základný zákon bienále, na ktorom BIB stojí už vyše pol storočia podnes. So znením štatútu pomáhal aj Karol Vaculík, riaditeľ SNG, Adolf Hoffmeister a iní. Vzniku BIB pomáhala aj situácia v 60. rokoch vo svete. Okrem spisovateľov obrázkových detských kníh sa začala venovať pozornosť

aj ilustrátorom. Vtedy začala IBBY udeľovať Cenu Hansa Christiana Andersena, čo je „malá Nobelovka“, aj ilustrátorom kníh pre deti a mládež. Dovtedy ju udeľovali iba spisovateľom kníh pre deti.

■ **Čo je to vlastne IBBY, teda Medzinárodná únia kníh pre deti a mládež?**

Je to nevládna organizácia, ktorá vtedy patrila pod UNESCO. V súčasnosti sú to už dve samostatné organizácie, ktoré však aktívne spolupracujú. IBBY založila po druhej svetovej vojne nemecká novinárka, autorka a prekladateľka Jella Lepman s cieľom, aby krásnou knihou pomohla deťom z celého sveta prekonávať traumy z vojnových konfliktov. Dušan Roll sa s ňou stretol na Medzinárodnom knižnom veľtrhu v Bologni v roku 1965. Tam sa dohodli, že okrem spisovateľov obrázkových detských kníh je dôležité, aby s nimi išli ruka v ruke aj ilustrátori, a že spoločne s IBBY UNESCO zorganizujú bratislavské bienále. Jella Lepman v časopise *BOOKBIRD* vrelo privítala „spoločný let“ BIB a IBBY. To, že sa BIB dostalo pod záštitu IBBY UNESCO, bolo kľúčové. V tom čase to vôbec nebolo ľahké. Žili sme za železnou oponou a Západ sa na nás pozeral nedôverčivo. Dušanovi Rollovi, Jánovi Švecovi, Miroslavovi Cipárovi, Albínovi Brunovskému a ďalším ľuďom okolo nich sa podaril naozaj husársky kúsok! Získali podporu najvýznamnejších svetových organizácií, vďaka čomu sa BIB dostalo do prvej medzinárodnej ligy kultúrnych podujatí, do kalendára hlavných kultúrnych podujatí UNESCO.

■ **Prečo práve bienále, prečo nie trienále alebo kvadrienále? Dávalo sa takto autorom viac času na tvorbu, keďže bienále sa koná každé dva roky?**

Na Slovensku bolo v šesťdesiatych rokoch pomerne veľa medzinárodných výtvarných podujatí, z ktorých však väčšina po normalizácii po roku 1970 zanikla. Napríklad Medzinárodné bienále umenia mladých DANUVIUS (1968), Trienále in-sity a iné. Iba vďaka tomu, že BIB získalo záštitu najvýznamnejších medzinárodných organizácií, podarilo sa mu prežiť. A na druhej strane šlo o umenie pre deti, ktoré sa ani po normalizácii nepovažovalo u nás za ideologicky problémové a nebezpečné. Bienále v optimálnych dvojiročných intervaloch hľadá vo svete a hodnotí to najlepšie, čo sa urodí v obrázkovej knihe za

► **Riaditeľka Medzinárodnej knižnice v Mníchove Christiane Raabe (vľavo), Dušan Roll a Zuzana Jarošová pri stánku IBBY na Medzinárodnom knižnom veľtrhu v Bologni.**

obdobie dvoch rokov. Takto systematicky a kontinuálne mapuje stav a vývoj knižnej ilustrácie vo svete už 56 rokov a výrazne ovplyvňuje úroveň a kvalitu umeleckej obrázkovej knihy po celom svete. Napríklad významný taliansky teoretik Livio Sossi povedal, že bez BIB by dejiny svetovej ilustrácie vyzerali celkom inak. Kľúčom k úspechu je, že BIB stojí na dvoch pilieroch, a to je spolupráca s IBBY a s UNESCO. Preto má BIB aj v štatúte dôležitý článok, že plní úlohy a ciele v súlade s cieľmi UNESCO a IBBY. Účasť IBBY ako exkluzívneho zahraničného partnera spočíva v tom, že má zastúpenie v 79 štátoch celého sveta a jej jednotlivé národné sekcie robia kurátorský výber knižných ilustrácií na BIB, teda toho najlepšieho, čo vzniká v ich krajinách, a posielajú ich k nám na medzinárodnú súťaž. Zároveň posielajú aj nominácie do medzinárodnej poroty, ktorá je väčšinou zostavená zo zástupcov IBBY a ňou poverených teoretikov a ilustrátorov. Posielajú aj nominácie na medzinárodné sympóziium BIB, čo je dôležité teoretické fórum BIB. A zároveň aj nominácie mladých ilustrátorov na medzinárodný Workshop BIB-UNESCO Albína Brunovského. IBBY aktívne participuje a pomáha nám organizovať propagačné výstavy ilustrátorov ocenených na BIB po celom svete.

■ **Pre koho je tento workshop určený?**

Workshop je určený pre mladých ilustrátorov do 35 rokov, predovšetkým z krajín tretieho sveta, ktorí sa pod vedením skúseného ilustrátora učia, akým spôsobom ilustrovať knihy. Workshop má veľmi dôležitú vzdelávaciu misiu, je to spôsob, ako pomáhať ilustrátorom v krajinách tretieho sveta, ktoré majú menej možností, príležitostí a skúseností robiť kvalitnú obrázkovú knihu pre deti a mládež.

■ **Darilo sa aj za minulého režimu udržať BIB mimo politiky? Bolo BIB apolitické?**

Apolitické bienále je umne a prezieravo zakotvená v nadčasovom štatúte BIB. Zahraničie vždy vysoko oceňovalo, že organizátori BIB nevstupovali do práce medzinárodnej poroty ani do ďalších nominácií IBBY. Medzinárodná porota vždy pracovala autonómne, nezávisle a nikto do jej práce a rozhodnutí nemohol vstupovať, predsedu si porota volila demokraticky vždy sama. Oblasť obrázkových kníh pre deti a mládež sa na bie-

nále vždy vnímala absolútne apoliticky. Dušan Roll mi rozprával úsmevnú historku. Po roku 1968 niektorí ilustrátori emigrovali. Začiatkom 70. rokov vystavoval na medzinárodnej súťaži BIB český ilustrátor Jindra Čapek, ktorý emigroval do Švajčiarska. Z ideologického oddelenia

„Väčšina podujatí po normalizácii zanikla.“

ÚV KSČ volali Rollovi ako generálnemu komisárovi BIB, že ako je možné, že náš emigrant vystavuje na BIB. Roll reagoval: Aký náš Čapek? Čapek je vo švajčiarskej kolekcii, nominovala ho na BIB švajčiarska IBBY. A odkázal cenzorom sťažovať sa na švajčiarskej ambasáde. A všetko stíchlo. Čapek na BIB vystavoval. Podobných historiek by bolo viac...

■ **Kto bol v medzinárodnej porote?**

Členov medzinárodnej poroty nominujú predovšetkým národné sekcie IBBY. Je to väčšinou asi jedenásť renomovaných odborníkov, ilustrátorov, teoretikov, vydavateľov z celého sveta. Sami si zo svojho stredu volia predsedu bez akýchkoľvek politických, resp. iných zásahov zo strany nás organizátorov. Predseda riadi prácu poroty a výber najlepších ilustrácií. Na BIB sa od začiatku podnes udeľuje jedenásť štatutárnych cien: Grand Prix, päť Zlatých jabĺk a päť Plakiet BIB. Tým, že porotcovia boli nominovaní cez IBBY UNESCO, nikto sa do ich rozhodovania nikdy neodvážil nejakým spôsobom vstúpiť. Dušan Roll aj s Miroslavom

Cipárom mi často so smiechom vraveli, že aj keby BIB chcelo zaniknúť, nemôže, lebo je pod krídlami IBBY a UNESCO. A okrem toho IBBY už 56 rokov vníma BIB ako jednu zo svojich siedmich hlavných kultúrnych podujatí. Dokonca BIB má v exekutive IBBY aj svojho osobitného styčného dôstojníka, ktorý svetovú IBBY informuje o dianí na BIB. Vďaka tomu, že najvyšším orgánom BIB je Medzinárodný komitét BIB zložený zo zástupcov národných sekcií IBBY a z ďalších medzinárodných organizátorov, aj prípadné zmeny v štatúte BIB môže robiť iba tento najvyšší orgán. Kedysi bolo u nás veľa výtvarných akcií, ako napríklad Socha piešťanských parkov, Danuvius... Tým, že nemali jasné ukotvenie vo svetových organizáciách ani legislatívnu oporu v štatúte, stanovenú hierarchiu riadiacich orgánov, mohli o nich rozhodovať všakovakí nekompetentní domáci mocipáni a miestni gubernátori. A tieto výborné podujatia sa, žiaľ, skončili. Toto by sa nepochybne bolo stalo aj s BIB...

■ **Kto mal BIB pod krídlami v Československu?**

BIB si prešlo rôznym vývojom v rôznych organizáciách. Začínalo v Československom ústredí knižnej kultúry, potom prešlo pod SNG a napokon sa podarilo zriadiť Dom medzinárodného umenia pre deti – BIBIANU, ktorého hlavnou úlohou bolo organizovať BIB.

■ **Výstava bola vždy na Námestí SNP v Bratislave v budove terajšieho Národného osvetového centra, niekdajšieho Domu umenia?**

Od začiatku bolo BIB v Dome umenia, ten sa však pred niekoľkými rokmi rozde-

lil: časť prešla pod správu SNG, prízemie a 1. poschodie patrí Kunsthalle Bratislava. Po tejto delimitácii sme museli rozmýšľať o iných priestoroch.

■ **Prečo ste tam nemohli zostať? Ved' výstava netrvá celé dva roky.**

Kunsthalle má svoj dramaturgický plán zazmluvnený na roky dopredu a sú tam aj iné výstavy. Druhé poschodie, ktoré je pod správou SNG, predstavovalo iba jednu tretinu dovtedajšej výstavnej plochy, čo, samozrejme, nestačilo. Je to škoda, pretože to bola polstoročná tradícia. Potom bol jeden ročník BIB v Slovenskom národnom múzeu na Vajanského nábřeží, ktoré však potrebuje radikálnu rekonštrukciu. Vyvinuli sme veľa úsilia a najmä s pomocou ministerstva kultúry SR sa BIB konečne presťahovalo do reprezentačných veľkých priestorov obrazárne Bratislavského hradu s rozlohou asi 1 200 štvorcových metrov. Spojenie hradu a BIB bolo nielen logické, ale aj symbolické. Ikonická cena BIB – Zlaté jablko, ktoré navrhol sochár Karol Lacko, má vo svojom vnútri maketu Bratislavského hradu. Všetci zahraniční hostia a spoluusporiadatelia BIB ocenili, že BIB má konečne reprezentačné priestory, ktoré si vzhľadom na svoj medzinárodný význam zaslúži. V tomto roku však vznikol ďalší problém, energetická kríza. Prišlo aj nové vedenie Bibiany, problémy s financiami a BIB sa presťahovalo do priestorov BIBIANY – Medzinárodného domu umenia pre deti.

■ **Nie je to tam malé na takú veľkú výstavu?**

Je to výstavná plocha asi 450 štvorcových metrov, kde bude iba medzinárodná súťaž BIB 2023. Ostatné sprievodné výstavy BIB budú na viacerých miestach v Bratislave, napríklad v Dvorane MK SR, na západnej terase Hradu a inde. Priestor v BIBIANE považujem za dočasné riešenie v čase energetickej krízy. Aby sa medzinárodná súťaž BIB tento rok zmestila do BIBIANY, museli sme redukovať aj počet ilustrátorov z 15 na 10 z každej krajiny. Tento rok sa zúčastňuje takmer tristo ilustrátorov z 36 krajín a vyše dvetisíc originálov ilustrácií.

■ **Nedá sa dohodnúť so Slovenskou národnou galériou, aby bola výstava v ich priestoroch?**

SNG bola v rekonštrukcii a otvorili ju v minulom roku, takže perspektívne je to

Na každom ročníku BIB sa zúčastnia stovky ilustrátorov detských kníh. Zuzana Jarošová a španielsky ilustrátor José Antonio Tassies Penella, víťaz Grand Prix BIB 2009.

pre BIB riešenie. Alebo vrátiť BIB do reprezentačných priestorov Bratislavského hradu, či už Obrazárne alebo do Rytierskej sály. Oba výstavné priestory sú pre BIB kapacitne vyhovujúce. O to viac, že BIB malo na Hrade mimoriadne vysokú návštevnosť až 50-tisíc návštevníkov. Je smutné, že Slovensko má takúto špičkovú akciu prvého medzinárodného rangu, a nemá adekvátne priestory na výstavu, ako je BIB.

„BIB bolo od začiatku v Dome umenia v Bratislave.“

■ **Kto financuje BIB?**

Hlavným usporiadateľom BIB je Ministerstvo kultúry SR. Rozpočet je okolo 400-tisíc eur, ktorých hodnota sa infláciou neustále znižuje. V roku konania BIB sa však bienále financuje aj z celkového rozpočtu BIBIANY na výstavné činnosti, čo je asi 360-tisíc eur. Vďaka tomu, že Ministerstvo kultúry SR financuje BIB, môže byť bienále nekomerčným podujatím. Ale na realizácii BIB sa finančne podieľajú aj národné sekcie IBBY. Pritom BIB už chceli kúpiť Japonci, záujem mali Čína a Južná Kórea. BIB je ikonická značka, ktorá už vo svete niečo znamená. Neuvedomujeme si, aký poklad máme. BIB je naše rodinné striebro. Je neuveriteľné, že BIB aj po vyše

polstoročí, v podobe, v akej stále je, je stále bezkonkurenčné. Je to medzinárodná súťaž originálov nekomerčných umeleckých ilustrácií kníh pre deti a mládež. V zahraničí je množstvo rôznych výstav ilustrácií, na ktorých však vystavujú reprodukcie, resp. printy ilustrácií, ktoré sa posielajú online. Aj na BIB máme každý ročník čoraz viac digitálnych ilustrácií, asi 40 až 50 percent. Aj digitálne ilustrácie, digitálne výstupy z tlačiarne, ak sú signované a vytlačené autorom, posudzujeme ako originály. Zasielanie ilustrácií iba v podobe online by zásadne zmenilo charakter a jedinečnosť BIB vo svete.

■ **Záver 60. rokov minulého storočia bol celkovo turbulentný aj u nás, aj vo svete. Aký bol prvý ročník a ako naň reagovali ľudia?**

Málokto vie, že už v roku 1965 sa konal skúšobný nultý ročník, na ktorom však šlo iba o súťaž slovenských a českých ilustrátorov. Bol to prípravný skúšobný ročník a vznikol preto, aby naši domáci organizátori ukázali svetu, že sú schopní spraviť takúto súťaž ilustrácií.

■ **Akési zahrievacie kolo?**

Áno. Konalo sa v Dome umenia a s organizáciou pomáhali aj experti zo zahraničia. Takže v roku 1967 malo BIB doslova raketový štart a absolútny ohlas a nepochybujem o tom, že inšpiroval a dodnes inšpiruje ilustrátorov na celom svete. Chodíme s propagačnými výstavami BIB po celom svete, zúčastňujeme sa na prednáškach, sympóziách, workshopoch. A vždy nás prekvapí, aký neuveriteľný ohlas má

naše bienále vo svete. Jedinečnosť koncepcie BIB je v tom, že hľadá po celom svete najlepšie umelecké nekomerčné ilustrácie, vystavuje ich a oceňuje. Tak stimuluje umeleckú kvalitu obrázkovej knihy. Vydávanie kníh pre deti je totiž všade vo svete veľmi dobrý biznis, tak to bolo v minulosti a tak je to i dnes. Každý deň po celom svete vychádzajú milióny kníh pre deti a mládež veľmi rozdielnej úrovne a kvality. Dominuje mainstream, záplava komerčného braku, sladkastých, sentimentálnych príbehov, mickymousovia a svetielkujúce barbinky... BIB však prostredníctvom komisií IBBY a ďalších organizátorov hľadá vo všetkých krajinách to najlepšie, umelecky hodnotné, robí sito a ukazuje svetu najvyššiu latku kvality ilustračnej tvorby kníh pre deti a mládež.

■ Motivujú ilustrátorov aj finančné odmeny?

Finančné odmeny pre víťazov sú od začiatku trvania BIB v podstate symbolické, napríklad Zlaté jablko je 1 500 USD. Ale to je naozaj vedľajšie, pretože ilustrátor, ktorý získa jedno zo spomínaných jedennástich ocenení na bratislavskom bienále, okamžite vstupuje do pozornosti všetkých najvýznamnejších medzinárodných vydavateľstiev.

■ Číže ocenenie mu otvára dvere?

Presne tak, vydavatelia mu vydávajú knihy, robia výstavy, pozývajú ho na workshopy, takže ho to okamžite katapultuje

na medzinárodné ilustrátorské nebo. Svet tento nekomerčný koncept bienále okamžite ocenil, lebo nastavuje kompas toho, čo je a čo nie je kvalitné. IBBY aj BIB majú rovnaký cieľ: stavať hrádze proti agresívnej a čoraz sofistikovanejšej komercializácii v oblasti knihy pre deti. Ide o to, aby sme deťom nekazili vkus už od malička, pretože obrázková knižka je prvou obrazovou galériou, do ktorej dieťa vstupuje.

„Chceli ho kúpiť Japonci, Čína a Južná Kórea.“

■ Dnes však toto všetko ohrozujú napríklad tablety, s ktorými už neraz vedia nárábať aj dvojročné, ba i menšie deti...

Je to tak. Ale napríklad Amerika, ktorá pred vyše desiatimi rokmi hlásala, že klasická kniha je mŕtva a že budú už iba elektronické knihy, v súčasnosti vydáva iba štyri percentá elektronických kníh. Digitalizácia vyvoláva aj opačný extrém, návrat ku klasike, keď dieťa chce mať svoju vlastnú knihu pod vankúšom, ohmatať si ju, listovať v nej. Je to jednoducho iný kontakt.

■ Aká bola návštevnosť prvých BIB?

Návštevnosť BIB bola svojím spôsobom celonárodná púť, chodievali sem deti, rodičia, starí rodičia, autobusy vozili školákov z celého Československa. Dom umenia

vtedy navštívilo okolo 50-tisíc ľudí, bol to hotový výbuch. Ak si uvedomíme, že po roku 1970 zanikli iné medzinárodné akcie, BIB bolo jediným otvoreným oknom do sveta vizuálneho umenia. Na BIB chodili nielen výtvarníci, ale aj režiséri, architekti, spisovatelia, všetci, pretože v ilustráciách na výstave sa ako v kvapôčke odrážal celý oceán toho, čo sa deje vo svete, za našimi hranicami. Bol to fenomén a je to úžasné. Možnosť takejto pravidelnej konfrontácie s tým, čo sa deje vo svete, môžu dodnes ilustrátorom detských kníh závidieť od maliarov, sochárov, grafikov úplne všetci.

■ A ako reagoval okolitý svet?

Na BIB sa pravidelne zúčastňuje okolo päťdesiat štátov, ale BIB má kontakty so sekciami vo vyše 104 štátoch.

■ Kedy sa začali prípravy na tohtoročné BIB?

Do konca novembra minulého roka sme do zahraničia národných sekcií IBBY rozoslali dotazníky o účasti. V krajinách, kde sekcie IBBY nie sú a nerobia výber ilustrácií na BIB, oslovujeme ďalšie organizácie ilustrátorov, vydavateľov i priamo ilustrátorov – hľadáme alternatívnych partnerov. Do konca januára tohto roka nám už prišli prihlášky, v ktorých už bolo uvedené, koho nominujú do poroty, koho na sympóziu a kto príde na workshop. Tému na sympóziu vyhlasujeme už rok predtým, aby mali dostatok času osloviť najlepších odborníkov. Tento rok je témou

Na snímke je výstava ilustrácií BIB 2021 v priestoroch Bratislavského hradu. Tohtoročné bienále sa bude konať v medzinárodnom dome umenia pre deti BIBIANA v Bratislave.

sympózia „Národná identita ilustrácie a jej vnímanie v medzinárodnom kontexte“. Zo sympózia sa vždy vydáva zborník v slovenčine a v angličtine, ktorý posielame do najvýznamnejších medzinárodných knižníc do vyše sto štátov celého sveta. Do konca mája už boli všetky originály ilustrácií aj s knihami v Bratislave a výstava sa začala inštalovať počas septembra. Slávnostné otvorenie BIB 2023 bude 4. októbra. Po skončení BIB organizujeme propagačné putovné výstavy ilustrátorov ocenených na BIB po celom Slovensku a v zahraničí, pretože nie každý má možnosť prísť sem do Bratislavy. V medziobdobí medzi dvomi bienále sme v minulosti vždy organizovali v spolupráci s IBBY a ďalšími zahraničnými partnermi a priateľmi BIB okolo štyridsať putovných propagačných výstav BIB. Často sa zúčastňujem na vernisáži týchto výstav v zahraničí a vždy sa stretávajú s úžasným ohlasom a záujmom po celom svete. Či už v krajinách Európy, v Ázii, Japonsku, Číne, Južnej Kórei, Iráne, v Amerike...

■ Má porota nejaký kľúč pri hodnotení súťažných ilustrácií?

Svet sa globalizuje. Všeci sa začíname podobáť. Medzinárodná porota hľadá v ilustráciách práve to, čo je autentické, originálne, jedinečné. Aby sa nepodobali ako vajce vajcu. Neraz sa stáva, že ak niekto vyhrá Grand Prix, Zlaté jablko alebo Plaketu BIB, ostatní ilustrátori si povedia, že toto teraz fičí, idú v tejto línii a objaví sa mnoho „kopirátorov“ ocenených umelcov. Preto sa porota snaží oceňovať originálnych autorov, ktorí odolávajú globalizácii. A zároveň sa porotcovia vždy usilujú, aby každá z jedenástich štatutárnych cien BIB reprezentovala jednu z línii, ktorými sa uberá súčasná ilustračná tvorba vo svete. Lebo tých ciest, štýlov a trendov je veľa.

■ Číže ilustrátor sa môže prihlásiť s akoukoľvek ilustráciou?

Nie. Sú to knihy, ktoré vždy vyšli za uplynulé dva roky. Ilustrátor, ktorý sa zúčastňuje prvýkrát, si môže vybrať dve knihy z obdobia posledných piatich rokov. V súčasnosti, už vyše desať rokov, máme na súťaži BIB veľmi silný trend digitalizácie. V jej počiatkoch to bolo až trochu smiešne, lebo porotcovia presne vedeli, s akým programom ilustrátor pracuje. Dnes však ilustrátori pracujú s počítačom veľmi kre-

PhDr. ZUZANA JAROŠOVÁ (68)

generálna komisárka BIB, predsedníčka Medzinárodného komitétu BIB

Po absolvovaní štúdia žurnalistiky na FiF UK v Bratislave začínala ako kultúrna redaktorka, výtvarná publicistka a kritička vo *Večerníku* (Bratislava) a pokračovala v *Literárnom týždenníku*.

Ako scenáristka a producentka realizovala v rokoch 1998 až 2006 pre Slovenskú televíziu (dnes RTVS) televízny dokumentárny cyklus *ATELIÉR*.

Participovala ako scenáristka a producentka na tvorbe kultúrnych magazínov a umeleckých dokumentárnych filmov pre STV a už sedemnásť rok pôsobí ako generálna komisárka BIB.

Je manželkou Petra Jaroša, spisovateľa, dramaturga, filmového a televízneho scenáristu (*Tisícročná včela* atď.).

atívne a objavne. Pre talentovaného výtvarníka sa počítač stáva iba nástrojom, rovnako ako pero, ceruzka či štetec. Pre netalentovaného výtvarníka môže byť počítač síce záchranným lanom, barličkou, ale absenciu invencie a nápadu nezamaskuje. Dnes na súťaži BIB dominujú mix médiá, teda prácu na počítači ilustrátori kombinujú s tradičnými výtvarnými technikami. A talentovaní autori prinášajú fascinujúce kombinácie a originálne výpovede.

■ Nie je to nefér voči tým, ktorí tvoria klasicky bez digitálnych pomôcok?

Vždy je rozhodujúca invencia, fantázia ilustrátora. Zatiaľ sme ilustrácie, ktoré úplne vytvorila umelá inteligencia, nemali.

„Dieťa chce mať knihu pod vankúšom.“

■ Alebo možno o tom ani neviete, lebo ste to nezbadali...

Možno... Určite to však bude zaujímavá téma na sympóziu. V porote sme však neraz skonštatovali, že ilustrácie, ktoré sú robené digitálne, sú často akoby bez duše, pôsobia niekedy až sterilne. Z toho dôvodu sú najčastejšie techniky kombinované médiá. Ilustrátori používajú počítače a ilustrácie potom dopracúvajú buď kresbou, maľbou, alebo inou ručnou technikou.

■ Nevyzereá to potom ako maľovanka?

Vždy záleží na nápade, na invencii autora. Rovnako v digitálnom, ako aj v klasickom umení. Nová generácia aj v BIBIANE chce všetko digitalizovať. Boli dokonca aj nápady vystavovať na súťaži BIB reprodukcie alebo printy ilustrácií zasielaných online, že to bude lacnejšie. Predstavte si, že sa nepozeráte na originál od Picassa, ale na

fotku jeho obrazu... BIB je medzinárodná súťaž originálov ilustrácií, v tom je jej jedinečnosť a kvalita. Asi päťdesiat percent ilustrácií na súťaži BIB sú originály, zvyšok sú digitálne ilustrácie alebo kombinované médiá. Ale aj digitálne ilustrácie, pokiaľ sú autorizované a vytlačené autorom, považujeme za originály. Zasielanie ilustrácií do súťaže online by znamenalo vážnu zmenu charakteru a degradáciu úrovne BIB. Sila BIB je v jeho kontinuite, vo vyše polstoročnej tradícii a v záštite dvoch najvýznamnejších medzinárodných organizácií. Je to naše jediné celosvetové výtvarné podujatie, úspešný príbeh, ktorý nám závidí celý svet. Chránme si ho! Ak potrebuje nejaké aktualizácie, tak sú to iba veci čiastočné, a nie fundamentálne.

Dan Himič